

Stjernenykker på Samos

AF MARCEL LYSGAARD LECH

◀ *Indskrift ved Herahelligdommen på Samos, der omtaler Polos betaling for optræden.*
© *Deutsches Archäologisches Institut, Athen*

I året 306 f. Kr. ville samierne fejre kongerne Antigonos (382–301 f. Kr.) og Demetrios (337–283 f. Kr.), og Samos forsøgte i den sammenhæng at hyre datidens allerstørste stjerne, skuespilleren Polos fra Ægina. Men med en lønning i bedste Hollywoodstil, viste det sig at samfundet, Samos, simpelthen ikke kunne betale, hvad Polos som udgangspunkt krævede for en optræden.

Her mod slutningen af 300-tallet f. Kr. havde skuespillet, der havde sin oprindelse i bystaten Athen, spredt sig til hele den østlige middelhavsregion i kølvandet på Aleksander d. Stores erobringer.

Efterspørgslen på indfødte græske skuespillere blev større og større, og tilsvarende kunne skuespillerne hæve deres lønninger betragteligt, og man kan således i dag se hvorledes den athen-ske skuespiller og superstjerne i generationen før Polos, Theodoros, i 362 f.Kr. gav 70 drachmer til restaureringen af Apollontemplet i Delfi, det højeste beløb fra en privatperson – det næsthøjeste beløb er blot 15 drachmer. I en tid hvor en dagsløn har været et sted mellem en og to drachmer, er der altså tale om anselige beløb. Men disse beløb er intet imod, hvad skuespillerne generationen efter kunne kræve. En anekdote fortæller os, at Polos brystede sig af at have tjent hele to talenter sølv på blot to dage. Eftersom en talent svarer til 6.000 drachmer, svarende til ca. 10 års løn for en normal arbejder, var der nu tale om superstjerner.

Hvad krævede Polos så af Samos? I 1909 fandt man en velbevaret indskrift ved Herahelligdommen på Samos. Indskriften, der formentlig bygger på et brev, samierne har sendt til Polos, lyder således:

Til Polos, Sosigenes' søn, fra Aegina.

Rådet og folket har besluttet følgende. Demaretos, Demeas' søn var forslagsstilleren.

Eftersom Polos, Sosigenes' søn, fra Aegina hidtil har vist sig at være venligt indstillet og engageret i vor bys interesser, og byen nu har besluttet sig for at afholde festivaler til Antigonos og Demetrios' ære på grund af de gode nyheder (om deres sejr), og vi har sendt ambassadører til ham, og han accepterede at optræde for folket for en lavere hyre, og han har modtaget indkomsten fra billetsalget, mens den resterende del betales senere, således som folket har anmodet ham om, har rådet og folket besluttet, at Polos skal hyldes for sin ekspertise og den venlighed, han har vist folket, og at han ydes samme omtanke fra folket: §1 at han tildeles statsborgerskab på samme og lige grundlag, samt et amt, en tusindedel (en slags kommune), en hundrededel (en slags bydel) og en slægt, og bliver registreret ligesom alle andre samiere, §2 at han er folkets gæstevæn og kan sejle til og fra Samos i både krig og fred i sikkerhed og uden visum, §3 at han har fri adgang som den første, næst efter religiøse og royale sager, til rådet og folket, hvis han mangler noget, §4 at han desuden er blevet tildelt sæde på forreste række ved alle de konkurrencer byen afholder, §5 at disse privilegier gælder både

Fragment fra krater af Konnakis 360–340 f.Kr.

© Würzburg, Martin-von-Wagner-Museum H 4600

Billedtekst: Tragisk skuespiller. Fresco fra romersk rigmandsvilla 1. årh. e.Kr. efter græsk forbillede fra ca. 300 f.Kr. http://denstordanske.dk/Gyldendals_Teaterleksikon/Antikken/antikken

ham selv og hans efterfølgere, §6 at man skal bekrænse Polos med en blomsterkrans ved tragediekonkurrencen under Dionysosfestivalen, §7 at den ansvarlige ved konkurrencerne sammen med Demiurgen (en embedsmand) skal sørge for offentliggørelsen, §8 at dette dekret bliver indskrevet på en stele og opsat i Hera-helligdommen, §9 at rådets sekretær sørger for lodtrækningen (af amt mm.) og indskrivningen. Polos fik tildelt amtet Cheseis, tusindedelen Oinopes, hundrededelen og slægten Helandridai.

Oversættelse Marcel Lysgaard Lech

Indskriften er ganske typisk for hellenistiske tekster af den type, hvori personer får tildelt privilegier, men ikke desto mindre er der visse interessante afvigelser fra normen. For det første kan vi se, at staten Samos har sendt ambassadører til Polos, en privatmand, og at deres forhandling er endt med, at Polos har slået af på sit lønkrav og har givet Samos udsættelse med den fulde betaling, som vi dog aldrig får at vide, hvad er. Ikke desto mindre er der stadig store penge på spil, for Polos har allerede modtaget en sum penge fra statens salg af billetter til Polos optræden.

Nu ved vi at der nær Pythagorio var et teater fra denne periode. Det er i dag stort set ødelagt, og

Selvom der kun er få rester af det antikke teater i Pythagorion tilbage, så bruges det fortsat som her ved en musik festival i 2014. <http://greece.greekreporter.com/2014/08/09/young-artists-festival-2014-in-samos/>

det er svært at vide hvor mange tilskuere, der var plads til. Men var det bare på højde med de mindste hellenistiske teatre, taler vi om tusindevis af tilskuere. Hvor billetprisen i det femte århundrede f.Kr. gerne lå under en dagsløn, er det dog ikke sikkert mod slutningen af 300-tallet. Under alle omstændigheder optræder Polos ikke for sjov; der er tusinder af drachmer på spil. Men superstjernenes krav til Samos stopper ikke her. Da han ikke kan få sin normale, men åbenbart umulige, gage, kræver han lidt ekstra for at optræde foruden billetindtægten.

For det første kræver han, eller som det står skrevet, tildeles han, statsborgerskab for sin optræden på lige vilkår med indfødte samiere, og i første omgang på lige vilkår med disse, men så alligevel ikke, for i §3 får han desuden mulighed for at springe køen over til rådets dagsorden, hvis han står og mangler noget (til sin optræden må vi gå ud fra). Kun de religiøst forordnede og medlemmer af kongehuset kommer før ham i køen. Det er næppe de vilkår en normal borger på Samos har haft.

Men her stopper stjernen ikke. For han får også tildelt mulighed, for at komme og gå som han vil i byen (§2), således at hans statsborgerskab ikke er bundet på nogen bopælspligt, samt hans ret til altid at sidde forrest ved alle festivaler og konkurrencer, altså retten til altid at være på den røde løber ved en forpremiere, sådan som vi ser det nu til dags.

Set i lyset af Polos' krav om en offentlig proklamering af disse privilegier ved festivalen og indskriften ved Herahelligdommen, har hans

stjernestatus fuldstændig undermineret statens økonomi og selvforståelse. Som en kulturel ud-kants-ø kan Samos ikke betale den fulde monetære hyre til superstjernen Polos og ender med at sælge ud af det mest essentielle i en bystatskultur, statsborgerskabet. Polos' stjernenykker lader sig dog ikke mætte ved det, så han kræver desuden en radikal opstigen i det sociale hierarki, hvilket var ganske utænkeligt for almindelige borgere.

Staten Samos prøver dog at give sine borgere indtryk af, at Polos er en af deres egne, ved at lade ham indgå i borgerskabets fire divisioner, et amt, en tusindedel, en hundrededel og en slægt, alt sammen efter tilfældighedens spil via lodtrækning. Polos udnytter altså sin stjernestatus til at opnå en særdeles magtfuld position på Samos, der med sin ideelle placering i det Ægæiske hav kunne give ham mulighed for at udvide sit virke mod øst. De senere skuespillerfagforeninger arbejder på samme vis, men om det lykkedes for Polos, ved vi ikke. Vi ved dog, at man stadig talte om Polos fire hundrede år efter hans død, så noget må han have bedrevet. Og kan ske at Samos ikke var den eneste by, der måtte betale en ekstraordinær høj pris for at kunne leve op til en superstjernes nykker.

Forslag til videre læsning

- CSAPO, E. *Actors and Icons of the Ancient Theater*. Chichester 2010.
- GHIRON-BISTAGNE, P. *Recherches sur les acteurs dans la Grèce antique*. Paris 1976.